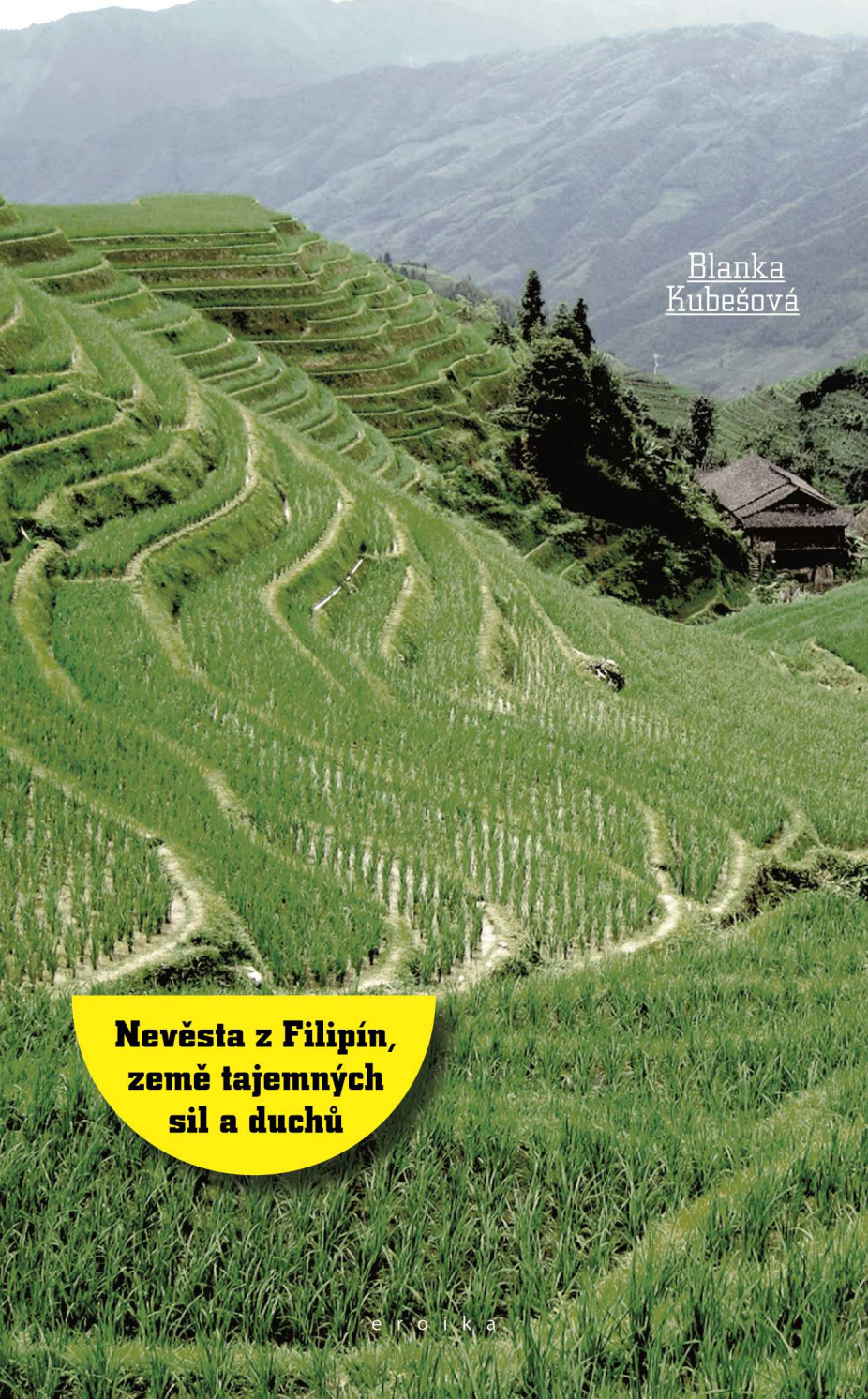

A photograph of terraced rice fields in the Philippines. The terraces are carved into a steep hillside, creating a series of green, stepped platforms. The rice plants are in various stages of growth, with some appearing as young seedlings and others as more mature, taller plants. In the background, there are more hills and a small wooden house with a thatched roof. The sky is overcast.

Blanka
Kubešová

**Nevěsta z Filipín,
země tajemných
sil a duchů**

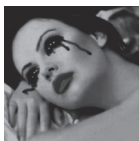

Blanka Kubešová
Nevěsta z Filipín, země tajemných sil a duchů

Eroika

Blanka Kubešová

Nevěsta z Filipín, země tajemných sil a duchů

Eroika | Praha | 2014

© Blanka Kubešová, 2014

© Eroika, 2014

ISBN 978-80-87409-26-8

*Domov, ať jakkoli chudý,
nepřestane být nikdy naším domovem;
místem našich snů, ke kterému
nás váží ty nejhlubší vzpomínky
a kam se stále toužíme vrátet.*

*Děkuji Arlene za její důvěru, trpělivost
a za její otevřenou a emotivní zpověď.
A děkuji Jerrymu, bez jehož
pomoci a důkladné znalosti prostředí
by tato práce nikdy nemohla přijít na svět.*

This is a true Story

BLANKA & ARLENE

I. SLADKÁ ARLENE

Perla z dešťového pralesa

Brácha přechází hřmotně po pokoji, čas od času se nahlas spokojeně a od srdce rozesměje. Směje se všemu, stále a pořád. Přivezl si z cest o třicet šest let mladší milou, každý chlap mu ji závidí, tak proč by se nesmál?

Arlene je křehká, velice štíhlá žena s lehce kakaovou pletí. Když mi neochotně podá ruku, zůstane mi mdle ležet v dlani jako leklá ryba.

„Jenka,“ představím se a očekávám totéž, ale Ryby, jak známo, jsou mlčenliví a opatrní tvorové, než se začnou družít, chvíli jim to trvá. Jen co ji Jerry vtlačil do křesla, už se loučí, musí ještě něco urychleně zařídit... Holku mi ovšem prozatím nechá tady, ať se seznámíme.

Holku...? Vlastně má pravdu. Arlene je lehce přes třicet, ale není to už dívka a žena ještě taky ne, aspoň co se týče vzhledu. Tu mladistvost způsobuje nejspíš ta úžasná drobnost. A rty, kypré a čerstvé jako zrána natrhaný košík malin. Dojem porcelánové panenky zvyšují i její pohyby a lehounký způsob chůze, jako by se nadnášela. Jako ta panenka na klíček na mém nočním stolku. Čím víc si to uvědomuju, tím víc se stupňuje moje nevraživost. Sedí mi v krku jako knedlík, který nejde tam ani ven.

Šlehnou očima po bráchovi, který pořád ještě toká kolem křesla. Na můj vkus bere vztah přesprilíš vážně, za pár dnů splaskne jako bublina, zaprorokuju v duchu temně. Z ložnice zatím s válečným štěkotem přiběhl jezevčík Ferda, natáhne se na záda před Arlene, všechny čtyři do výše, a pokouší se získat si její přízeň.

„Jako kdybysme tu neměli dost našich vdavekchťivejch holek! Pokud vím, nechtěl ses znovu vázat, vždycky jsi měl na

všechno fůru času a teď - najednou..." Ještě jsem neskončila, ale Jerry už nadskočí jako trknutý kozlem.

Že najednou? Dva roky za Arlene létal přes oceán tam a zpátky, dva roky kolem ní obcházel, dva roky mu trvalo, než ji přemluvil, aby se provdala za někoho, jako byl on; aby s ním odletěla, jedno kam! Dva roky běhal po úřadech, než měl v hromadě všechny dokumenty a mohl na českém konzulátě zažádat aspoň o turistické vízum. Byl Američan, ale právě USA tvrdošíjně odmítaly Arlene vízum udělit. Naštěstí věděl, jak na to, tady v Praze se narodil a tady se s ní taky oženil!

„Jsme si souzený, osud ji přived rovnou do mý náruče a můžu ti prozradit, že v celým tom procesu, jehož cílem bude naše svatba a odlet do Phoenixu, neztrácím ani minutu!“ Nevím proč, ale to kohoutí naparování mi jde pořádně na nervy.

„No a? Stojí ti za tolik námahy? Proč zrovna tuhle? Hodíš se k ní jako medvěďák, jednou ji v posteli zalehneš,“ neodpusť si šťouchnutí. Jerry chvíli mlčí.

„Víš, co je nejstrašnější?“ pronese konečně tónem, který se k němu vůbec, ale vůbec nehodí. „Strašný není, že stárnem, ale že v duši zůstáváme tak mladý!“ Neřekl tohle už někdo před ním? Je to možné, ale jestliže ano, Jerry o tom rozhodně nemá tušení. Vidím mu na tváři, jak těžko to nese, a to možná právě v této chvíli, kdy se - zase - zamiloval!

„Ještě nikdy jsi mi neřek, kde a jak jsi k tomuhle drahokamu vlastně přišel?“ zeptám se rádoby vesele. Odpoví mi už zase můj starý brácha Jerry.

„Zatím ti musí stačit, že jsem si z Mindanaa, země tajemných sil a duchů, odvez to nejlepší, co existuje. Mindanao je nejjižnější ostrov *Repúblika ng Pilipinas*, vědělas to? Hned se ale neplaš, ještě ji protáhnu trnín a podrobím pořádnému zkoumání... A nemusíš šeptat, nerozumí ani slovo, že jo, Sweetty?“ obrátí se Jerry vesele do pokoje, vrátí se a rychle ji líbne.

Tohle nebyl nejšťastnější nápad, Arlene se zaškaredí a od-táhne. Vypadá to, že Asiaté jsou prostě jiný živočišný druh. Vidím Jerrymu na tváři, jak celý jihne, to vypadá skutečně na

lásku jako hrom! Až na to, že tu je třeba žít, zalévat a pěstovat. Nejsem si jistá, jak moc právě tohle můj věčně nanovo zamilovaný brácha dokáže.

„Sweet? Sladká? Co je tohle za pitomý jméno? Jestli mě zrak neklame, tváří se pořádně kysele!“ zdržuju ho.

„Je to perla, tropická orchidej vytržená z dešťového pralesa, holka do nepohody, a má kvality, o jakých se tobě nezdá! A mlč, když tomu nerozumíš,“ usadí mě už trochu nakvašeně.

Pravda je nejspíš daleko prostší. Arlene je vychovaná v katolickém duchu, a jestliže dovolila, aby ji Jerry přede mnou držel za ruku, objímání si musí nechat zajít na soukromí čtyř stěn. Je možné, že za jejím chováním vězí i takt a zdrženlivost. Koneckonců je na tom Jerry lépe, než kdyby si přivedl dívku třeba z Japonska. Tam je náboženská svoboda, jestli se Japonci hlásí k nějaké víře, tak je to kromě konfucianismu především buddhismus, a přesto je nepřipustné držet se třeba i jen za ruce! Tahle zdrženlivost ve společnosti, kde se holka už první den s klukem vyspí, se mi docela zamlouvá.

Ferda využil příležitost a na znamení úcty si opět lehl návštěvě k nohám. Až do této chvíle seděla Arlene bez zájmu v křesílku, zimomřivě ubalená do roláku a šály, na hlavě vlněného kulicha přes uši, ale tohle ji probudí. Zkušeně přejede jezevčíkovi po hřbetě bříska prsty. Cítí, jak se mu všude pod kůží tvoří jasně hmatatelné tukové polštářky. I kdyby nebyl tak vyžraný, dal by výživu celé rodině na řadu dní.

Arlene otestuje psa očima plnými nostalgie.

Sedíme nad čajem, obě v rozpacích. Jen nepřímo, poočku si prohlížím Arlenin obličej. Placaté čelo a trochu moc široký, orientální kořen nosu, nateklá, mírně povislá víčka kryjící úzké štěrbinu očí. Rovné černé vlasy dlouze vylézají zpod lyžařské čepice. Když se naše oči náhodou setkají, obě uhnete pohledem, jako by nás načapali při nějakých nemravnostech.

Lámanou angličtinou se pokouším vyptat nejdřív na rodinu, pak na zaměstnání. Arlene mi otevřeně dává najevo, že zdvořilostními frázemi k ní cestička nevede a odpoví mi je

předlouhé mlčení. Jsem prostě úplně mimo a veskrze pitomé otázky jen dokumentují moji nevědomost. Dotaz na první dojmy v Evropě už raději spolкну.

Lovím v paměti anglická slůvka, Arlene nic. Sedí už zase znuděně a jakoby ospale, oči zabodnuté do koberce. Odtud se pomoci nedočkám. Zakoktavám se ve snaze slátat dohromady nějaké veselejší historky z Jerryho dětství, ale je to jako záťah na zlatou rybku. Ne že by Jerry nebyl veselý člověk, spíš každá historka končí v něčí posteli, každá má nějaký háček. Jerry je prostě exot, dobrodruh a průšvihář, v porovnání se mnou něco jako voda a oheň, a jeho zážitky nejsou vhodné pro uši ženy, která tu sedí nadřazeně a odtažitě jako soudce naší prohnilé civilizace.

I kdybych ale hovořila jako pámbu, setkalo by se to se stejnou odezvou. Nejsem právě výmluvná, ale teď znovu a znovu načínám nekonečný monolog a pokouším se Arlene zaplést do hovoru, probudit v ní jiskřičku zájmu. Nebo aspoň krapet slušnosti, sakra! Marně! Vyvádí mě to z míry a proti mé vůli i čím dál víc vzteká. Mlčíme. Pět minut, deset, čtvrt hodiny. Uvařím nový čaj...

Dívčín obličej zůstává stále stejně nepřístupný, apatický a bez zájmu. Sedí v křesle nehybně s rukama na kolenou jako přišpendlený exotický motýl. Oči upřené do jednoho bodu někam mimo mne, mimo tento prostor a čas. Budí to pocit, že na tom, co ji kdy potkalo, je zúčastněna právě jen tím kamenným mlčením; že ji odvezli do Evropy bez jejího přičinění, nebo dokonce proti její vůli. Že se drží stranou dění, a jestliže se k něčemu vůbec někdy vyjádří, tak jen formou onoho mlčení. Něco jako nesouhlasím, ale podvoluji se, co jiného mi zbývá?

Oblečena je jako většina žen jejího věku, texasky a kecky, a nebýt toho kulicha, teď zkraje podzimu, mohla by se ztratit kdekoli v davu. Nepůsobí chudě, ale na to, že by to byla žena z takzvaně lepší rodiny, taky nevypadá. Slyšela jsem, že takovým se občas podařilo se uchytit třeba v Manile... Jakkak se to asi vysloví tak, aby porozuměla?

„... in Manila...“ zdůrazním pomalu.

Co ty víš, pohnou se konečně její oči, když zaslechne známé jméno a orientální liknavost vystřídá stesk.

Vůně a barvy!

Ach, Pilipinas! Ach, Manila! Vůně a barvy! Tropická metropole ostrova Luzon s ukázkovými hotely se strážci v livrejích se samopaly, s mrakodrapy boháčů ve čtvrtích s pohádkovými jmény ulic vonících po tamaryšcích, s cementovými domy těch o něco chudších a s koloniemi barabizen z krabic a plechu těch úplně na dně, nepatřila do jejího života a rozhodně to nebylo jen proto, že ležela na ostrově Luzon, vzdáleném celé kilometry. Zábavní čtvrtě s nevěstinci a kluby s prostitutkami jí naháněly hrůzu – probůh, jen aby jednou neskončila tady! Neměla na Manilu nejpěknější vzpomínky, a přesto – co by za to dala, kdyby se tam teď mohla přenést!

Přísně vzato byla pro ni Manila cizím městem, vždyť tady byla jen párkrát v životě. Poprvé když navštívila kancelář, která jí zprostředkovala místo chůvy v Kuvajtu, podruhé když odjížděla na práci do Jordánska, a konečně naposled, když s Jerrym odlétala...

Vládl tu velkoměstský chaos, silnice zamořené taxíky aauty sevřenými jedno do druhého, křikem, řevem klaksonů i tisícero vůněmi. A samozřejmě prachem a smogem! Jistý pořádek v nepořádku se tu dal dohledat. Největší chaos bylo totiž možné pozorovat na ulicích vedoucích na pomyslné šachovnici města vodorovně. Ty byly dennodenně zacpané a přečpané nejen taxíky, ale i *jeepneyi* a plechovými mikrobusemí rozvážejícími ovoce a zeleninu, a všechny se toužily nějak prosadit. Budily pocit, že každý si tu jezdí, jak chce, všechny dohromady se předjížděly, couvaly, řvaly a zastavovaly v okamžiku, kdy to člověk nejméně čekal, ze všech se ozývala na plné pecky západní muzika a všechny vypouštěly mračna smradlavého kouře. A zatímco jedni řidiči divoce mačkali houkačky, jiní

seděli netečně, jako kdyby se jich plechová lavina vpravo a vlevo, a také před nimi a za nimi ani netýkala.

Je možné, že jí to tehdy nepřipadalo ani trochu divné? V *jeepneyích* kromě volantu snad nic nefungovalo. Pojištění neexistovalo, ale karamboly naštěstí nebyly zas tak časté, jak by se dalo očekávat.. Když někoho nedejbož přejeli, stálo je to pouze odškodnění rodině. Ta sice neskákala radostí, ale byla vděčná i za symbolické příspěví, nějakých padesát tisíc pesos to spravilo. To se samozřejmě nevztahovalo na řidiče-cizince. Místní *cockroachové*, advokáti, se přiučili od Američanů, a běloch mohl počítat s tím, že bude sedět v base, ať je vinen, nebo ne, tak dlouho, než se zjistí, že víc už z něj není možné vymáčkout. Snad i proto nebylo bílou tvář za volantem moc vidět. Jestliže se takový odvážlivec přece jen objevil, mohl počítat s tím, že ho co nevidět nějaká policejní plácačka zastaví a bude chtít vyžebrot aspoň úplatek na večeri. Rada byla jednoduchá: prostě nezastavit!

První věc, která tu každého zaskočila, byl velkoměstský smog a prach. A druhá, že i v té neuvěřitelné špíně byla všechna auta, všechny *jeepneye* i autobusy nablýskané a čisté! Jejich majitelé je nejen neustále myli, ale také si je vyšňořili po svém. Vozidla byla většinou pomalovaná výjevy z bible a náboženskou tematikou, a protože šlo o zemi nejen katolickou, ale i zemi duchů, tak uvnitř nesměly kromě svatých obrázků chybět ani všelijaká cingrлата. Všechny místní řidiče pak chránila madonka nad palubní deskou a zlaté třásně ze svatozáře svatého Jezulátka. Kdysi dávno, když byla babička ještě zdravá, vyprávěla jí, že malé el Nino bezstarostně poletovalo po světě a všude, na co dopadly jeho paprsky, vládlo štěstí a spokojenost. Od té doby i řidiči vozili ve voze vždy několik jeho paprsků, aby ochránily je i jejich cestující. Že je to jen *kinaraang sugilanon*? Pohádka? No možná...

Je brzy ráno, teploměr se pomalu, ale jistě šplhá ke třicítce. Tady ve čtvrti na okraji jsou domy obehnané nepravidelně vysokými zdmi z velice tenkých betonových tvárnic nastavených

tím, co se kde našlo. Jen kousek od nich spí na chodníku chlapec, pod hlavou má kus kartonu od margarínu. Na taxi ovšem Arlene nemá a *jeepneybus* je jako obvyčejně plný. Přesto zastaví, každý pasažér je vítaný. V jedné z postranních ulic právě táhnou na trakaři nevěstu v bílém, velice mladý ženich má na sobě sváteční oblek a sandály, kytice bílých lilií jako by pokořila smog a zavoněla až sem... Víc už Arlene zahlédnout nestačí, zakopne a octne se tváří v tvář vymydlenému selátku na klíně postarší ženy v červených šatech.

Tak a má to, už ví, co jí tu chybí! Barvy! „*I miss Philippines*,“ vzdychne a ponoří se do sebe. Proč jen se tu všichni oblékají tak šedivě? Selátko výsměšně zamrká bělounkými řasami.

S řidičem se nesmlouvá. Arlene mu vtiskne požadované drobné, vměstná svoje zadní mandličky vedle prasátka, řidič se pokřižuje, vyšle střílnou modlitbičku a sáhne na třásně...

Zprostředkovací kancelář, jak ji honosně nazývala, měla ještě zavřeno. Poslal ji sem jejich naháněč práce a měla se tu ucházet o místo. To ještě nevěděla, co všechno ji tu čeká, a rozhodla se sem vrátit hned po prohlídce města. Zpátky do centra podél Manilské zátoky, třídou osázenou palmami a *flame trees*, tzv. stromy plameňáků, se vydala pěšky. V nohách měla kilometry, ale nebylo myslitelné, aby se nezastavila v Rizal parku a nevzdala hold jejich národnímu hrdinovi. Cesťou ji nepřekvapilo, že směla křížovatku přejít na červenou, třebaže byl hustý provoz. Nevadilo to dokonce ani policistovi, prvnímu a poslednímu, kterého toho dne potkala.

O José Rizalovi, symbolu odboje proti španělským kolonizátorům, se učili každoročně ve škole, byl vyobrazen na bankovkách, mincích a poštovních známkách a jeho legenda se udržovala mezi lidmi stále živá. Na každém ostrově existovalo alespoň jedno náměstí nebo větší ulice pojmenované po tomto lékaři, básníkovi a humanistovi, který obětoval život za svobodu národa.

Tady v Rizal parku památku tohoto hrdiny, svobodného zednáře a tvrdošíjného náboženského reformátora připomínala představení o jeho životě a popravě, která se tu často

konala za velké účasti místních i turistů. Podle otce byla jeho největším, hrdelním zločinem kritika církve a tvrzení, že „dávat peníze katolické církvi nekoupí království nebeské“. To odpovídalo i tomu, co jí o léta později vyprávěl Jerry. Když se jí navíc zmínil, že tento myslitel není neznámý ani v Čechách, kde dokonce určitou dobu pobýval, měl u Arlene vyhráno. A to ještě nevěděl, že na památku přátelství mu město Litoměřice věnovalo pamětní desku!

Kromě monumentu tohoto hrdiny našla Arlene už jen vypuštěnou fontánu a sochy významných osobností, jejichž jména jí nic neříkala. Také muzeum bylo ještě zavřené, zato když se vydala nazdařbůh směrem ke hradbám, narazila na klášter svatého Patrika. Patřil k němu i dvůr s muzeem, tady bylo na co se dívat, zůstala tu skoro dvě hodiny a málem zmeškala otvírací dobu v kanceláři. Nezbyvalo než dát dohromady zbytek drobných a zajet přeplněným *jeepneybusem* zpátky na periferii.

Arlene se lehounce zatetelí. Kdepak, Manila nepatřila do jejího života, co by tu dělala, chudáky i s jejich *jeepneyi* odtud odháněli jako psy.

Odháněli, ale neodehnali. Přežívali o několik kilometrů dál, v kolonii plechových chatrčí bez přívodu vody a elektřiny, bez kanalizace. Tady se krčily jejich *squatters*, divoké osady a poslepované kolonie barabizen tak ubohých, že už ani ubožejší být nemohly. Jediným společným jmenovatelem těchto temných příbytků bez oken byly hordy hladových dětí. Živořily a přežívaly v těchto norách dva na dva metry pobitých kusy plechu anebo jen krabicemi, co se prostě našlo. Chatrče jedna na druhé měly mnohdy společné stěny, nebylo tu světlo a lidé tu žili prakticky v neustálém přitnutí. Chudoba ale učí vynalézavosti, a tak v posledních letech elektřinu nahradila obyčejná plastová lahev. Do plechu ve střeše se udělal otvor o velikosti pet lahve. Pak už se jen do ní nalila voda a lahev se širším koncem zapustila do otvoru. O zbytek se postaralo slunce. Jeho paprsky pronikly lahví ve střeše

a ozářily místnost pod sebou jako ta nejsilnější žárovka. Tyhle slumy nebylo možné jen tak zlikvidovat, lidí bylo příliš mnoho a kam s nimi?

Stejně tak bylo nemožné zničit odpad a špínu, která odtékala do dešťových kanálů, a ty ji pak při průtržích splachovaly dál do moře. Protože se však nic neztrácí, tak i tuto špínu moře tvrději odmítalo a vyvrhovalo ji zpátky na břeh. Hlavní kanál byl dávno docela přeplněný vším tím neřádem. I ten však dokázaly matky ještě dál zužitkovat a na ohni z odpadu vařily rýži.

A pořád to ještě nebylo všechno. Další desetitisíce otrhanců přilákaných vidinou hlavního města živořily a přežívaly na kolejích opuštěných tratí. Ale i na tratích, které byly v provozu, prohledávali tihle vydědenci neustále náspy i kolejiště. Takoví neměli ani tu boudu, spali na rozedrané pneumatice nebo kusu hadru. Neměli nic, ale i toto nic bylo třeba ve dne v noci bránit proti zlodějům, stejným chudákům, jako byli oni sami.

Podobně jako v jejich vsi neexistoval ani tady sběr odpadu, nikde ani to nejprostší sociální zařízení. Tohle přece znala, jenže tady na tom byli desetkrát, stokrát hůř! Všechno svinstvo, všechny odpadky se svázely na skládku na kopec zamořený krysy a prašivými psy. Hořel ve dne v noci, ale ani to nestačilo a kopec rostl pořád dál a výš vzhůru k nebesům jako nekonečná obžaloba systému, který nedokázal zabránit živoření a přelidnění. Tady na hořící hoře, na hektarech odpadu a svinstva se v puchu a kouři neustále přehrabovaly stovky dětí ve snaze a naději, že najdou... Co? Vlastně cokoli. Kusy kovu, kosti, sklo z nedalekého pivovaru, něco, co by se dalo ještě vyměnit, prodat, upotřebit. Srdce se jí sevřelo.

A odpoledne na břehu Manilské zátoky stejný obrázek: Děti, většinou jen spoře oblečené nebo s nahými zadky, chodily podle moře a hledaly a lovily totéž, jen s tím rozdílem, že tentokrát prohledávaly hladinu bezútesně pokrytou plastem a chuchvalci a bublinami jedovaté špíny... Že by se v ní už tehdy zrodila myšlenka jednou odtud odejít?

Ako Pilipina, akong Mindanao! Ach, moje Filipíny... Ach, mé Mindanao!

„Manila?“ naléhám dál, ale Arlene už zase nereaguje. Metropole nepatřila do jejího života, dokonce ani ve snech, na ty prostě nebylo v jejich každodennosti místo, takovými zbytečnostmi nemohli ztrácet čas. Rychle, dřív než se ztratí tence navázaná nitka, ukážu na sebe a pak prstem z okna:

„Praha. Prague... And you are from...?“

Arlene se dívá někam mimo mne a předstírá, že nechápe, o čem je řeč. Odtud je domov nedosažitelný a ztracený, možná navždycky. Kdy tam byla naposled? Zdá se to dávno, přestože přiletěla teprve před týdnem. Nemohla by přesně říct, co se za tu dobu všechno událo, čas se zastavil a uvízl v ní jako bezedná díra, která se chystala hladově pozřít sebemenší vzpomínku.

Tváří jí přelétne bolestný úsměv. Copak Manila, ale co její rodná provincie, co rodný Talisayan, co sestry a bratři, co matka?... A co Mary Grace? Schoulí se do klubíčka a přitáhne kolena k bradě. To mlčení mě rozčiluje, nevím si s ním rady. Podívá se na mne, jako by rozvažovala... Ale ne, ještě nebyl čas na přílišné důvěrnosti. A Arlene se znovu odvrátí, špičatá kolena jako na obranu až pod bradou.

Užuž se chci odklidit s nějakou výmluvou do kuchyně, ať si tu mlčí, ale beze mne! Nakonec mi to přece jen nedá. Než přišla, prohlížela jsem si staré fotografie. Co kdybych to zkusila s nimi? Co kdybych Arlene ukázala vesnici, kde žila moje a Jerryho babička?

Fotografie nepotřebují slova. Jerry s drzou klukovskou patkou je na nich k poznání i dneska.

„A tady v tom domě... podívej, tady se narodila moje a Jerryho máma...“

„Inahan?“ Zdá se, že to s ní pohnulo. Tázavě se na mne podívá. Přiloží k sobě Jerryho a matčinu fotografii, hledá známé rysy. Když se usměje, když se jí oči seškvíří do tenkých štěrbinek, moc jí to sluší.

Co její vesnice? Co Talisayan? Arlene rozhodí pažemi. No co by! Celá desetiletí žili v azylu svých *barangay*, vesnic a rodinných komunit, kde mezi psy, kohouty a prasaty neustále pobíhala polonahá, bosá a pokřikující děcka. Mezi porůznu slepovanými chýšemi pohlcenými v zeleni se na šňůrách sušilo prádlo. Všichni neustále něco sháněli, všichni byli neustále ve střehu a na obhlídce po něčem...

Po prašných ulicích plných výmolů a děr projížděly škytající *jeepneye* a zchátralé tricykly, motorky stopětadvacítky obložené dětmi a dospělými. Po straně měly připojeno ještě jedno kolečko a boudičku se stříškou, sem se vešli normálně dva hubeňouři, ale tady jich jelo najednou hned pět. Že víc to už opravdu není možné? Chyba! Právě projíždí jeden takový škytající vehikl kolem, obložený je do výšky i šířky, čtyři dospělí vepředu, pět dětí vzadu. Jeden ze spolujezdců se k nosiči pro jistotu přikurtoval pásy. V pestře pomalovaných kabinách se převáželi kohouti a jiné zvířectvo, ale kohouti nejčastěji, kanystry s naftou, koše a bedny se zeleninou i proutěné koše a košíky jako takové.

„Hi, Joe!“ V prachu ulice na chvíli zasvítí jen zdravé bílé zuby. A košílky! Čím pestřejší, tím hezčí, stále čistounké, stále nažehlené jako ze škatulky. Tyto motocyklové rikši, anebo jen obyčejná vozítka kombinovaná s plošinkou vzadu, byly nejčastěji vyráběné podomácku tak, aby se na ně vešlo co nejvíc. Každý *jeepney* od těch nejjednodušších až po ty větší se stříškou byl originál a svým způsobem lidová tvořivost, počínaje barvou. Nejdříve zprovoznili armádní džípy, které tady nechali Američané. Teď je vyráběli sami takříkajíc na kolenou: motory z Koreje nebo z Číny, šasi třeba z Japonska a karoserie vyklepali na ulici ručně z plechu a trubek pomocí šablon a jednoduchých nástrojů. Na takto vyrobené *jeepneye* byli samozřejmě patřičně pyšní, ozdobili je světélky a reflektory a udržovali je naparáděné a v čistotě. Tady v tom prachu to znamenalo umýt denně, a třeba několikrát.

Pozor, tady ten motocyklista není bezhlavý, ale veze odkudsi ukořistěnou dlouhatánskou roli vlnitého plechu. Jednou

rukou bravurně třímá řídítka, druhou přidržuje na rameni roli zakrývající mu hlavu. Na nohou má ovšem plážové boty, jak jinak! Ten čůrek vody, který nechává za sebou, není ze strachu, ale z bedny s rychle roztávajícími krychlemi ledu. Jiný výtečník převáží na starém džípu prasátko pro jistotu svázané a zabalené do rohože. Do provozu se připletly i selské dvoukoláky a pár buvolů...

Máš hlad? Nic snazšího než se zastavit támhle pod těmi barevnými praporky, podobných restaurací je několik v každém bloku. Však už na tebe mávají...

Arlene udělá pohyb rukou, něco jako jdi pryč! a povzbudivě se na mne usměje. Ano, chápu to dobře, ten pohyb znamená pravý opak než tady u nás. Neodhánějí tě, ale volají... Kam? Copak nevidíš tady ty hrnce? Jsou vystavené na fošně, stačí nadzvednout pokličku, natáhnout a... Dobré? Ohnivě tak, že to až vyrazí dech? Tak to si dám! Na teplotu se nehledí, ženská jídlo navařila ráno a jaké je, takové ho máš.

Minulost v paměti sládne, ale jak to bylo doopravdy? Celý den obstarávala celá rodina jídlo, aby se pak o všechno večer rozdělili. Jerry říkal, že žijí jako kdysi v prvobytně pospolné společnosti, což v praxi znamenalo, že každý člen početné rodiny něčím do tlupy přispěl, aby se večer mohli společně najíst. Někdy se to povedlo, jindy ne. Přestože obživa byla tak zatraceně těžká, přijal otec do rodiny ještě i synovce budižkničemu, ten byl jen přítěží, kouřil a pil, ale bylo nemyslitelné se s ním nerozdělit nebo ho vyhodit.

Potravin a vody nebylo nikdy dost, aby jich nebylo potřeba ještě víc; nikdy se nedostávalo dost petroleje, kterým se zapaloval oheň, nebo propanu a dřeva do kamen. Vždycky se právě někdo rodil nebo umíral, vždycky bylo třeba sehnat šamana nebo zařikávače, *jeepney* nebo buvola na transport něčeho důležitého. Buvolů bylo zoufale málo a velice pomalu se množili. Jestliže je majitel nenechal až příliš těžce pracovat, dali mu každé dva roky jedno tele. Ve válkách byla většina těchto nepostradatelných tahounů vybita a v některých

oblastech už bylo zakázáno je zabíjet na maso. Zabít buvola bylo jednoduché. Vždyť nejenže byl ochočený a vyloženě pomalý, dokonce nedovedl ani utíkat!

Rodiče vlastnili za vesnicí asi sedm a půl hektaru půdy. To bylo hodně, ale vzhledem k tomu, že byli všichni závislí na tom, co si vypěstují a co se urodí, zase ne tak moc. Otec byl nejúspěšnější farmář z široka daleka a také tak trochu truhlář a vůbec od všeho něco, tohle byla jedna z podmínek přežití. Když se zrovna neplahočil s primitivním pluhem a buvolem na několikahektarových polích kukuřice a zeleniny nebo se nedřel v buši se dřevem, stavěl a vyspravoval chýše. Když došlo dřevo, vzal mačetu a nasekal ho v buši tolik, kolik José mohl unést. Aby ho naložil přespříliš, tak to zase ne, co by si bez něj počal? Krom toho byl přesvědčený, že by si takovou křivdu José dobře pamatoval a narušilo by to jejich soužití. Uhynutí nebo krádež takového druhu bylo stejné neštěstí jako smrt člena rodiny, možná horší.

Nejčastěji bylo možné najít otce na poli. Rostlinám a zvířatům totiž rozuměl jako nikdo ve vsi. Také kokosové palmy nedaly nikomu v okolí takovou sklizeň jako právě otcí. A když se v provincii rozhodli na pustém kopci vypěstovat banánovníky, sazenice lidem většinou zašly. Pouze její otec jim uměl dát péči, kterou potřebovaly. Arlene na něj byla pyšná, podobně jako otec na diplom, který za to pak obdržel, a dost možná i víc.

Dalším takovým dřičem byla matka. Neustále ve spěchu, neustále sedřená a stahaná jako negr, stačilo se podívat na její břicho, záda a ruce. Arlene trhaně vzdychne, jako by jí na prsou ležely balvany.

V Americe by vyslovení tohoto slova bylo potrestáno přinejmenším pořádnou pokutou, upozornil ji Jerry, tak bude nejlepší, když tuhle nadávku hodně rychle zapomene. Nepochybovala, že má pravdu, jenže nic případnějšího ji nenapadalo. Přece ne *african american*, to nic nevystihovalo. Matka prostě táhla celou rodinu jako... no, když ne hned jako negr,